

Cirkulärnr: 12:17
Diariernr: 12/2635
Handläggare: Robin Boström
Avdelning: Avdelningen för juridik
Datum: 2012-04-25
Mottagare: Barnomsorg/förskola
Grundskola
Idrott/fritid
Individ- och familjeomsorg
Inköp/upphandling
Juridik

Rubrik: Kommuners och landstings ansvar för leksakers säkerhet

CIRKULÄR 12:17

Avdelningen för juridik

Robin Boström

Barnomsorg/förskola
Grundskola
Idrott/fritid
Individ- och familjeomsorg
Inköp/upphandling
Juridik

Kommuners och landstings ansvar för leksakers säkerhet

Inledning

EU-direktivet (2009/48/EG) om leksakers säkerhet ställer krav på samtliga länder inom EES (Europeiska ekonomiska samarbetsområdet) att genomföra direktivets krav i nationell lagstiftning beträffande leksakers säkerhet. Sverige antog den 20 juli 2011 lagen (2011:579) om leksakers säkerhet, vilken ersatte den tidigare lagen (1992:1327) om leksakers säkerhet. Den nya lagstiftningen innebär ett större ansvar för berörda aktörer, en tydligare ansvarsfördelning samt att även leksaker som tillhandahålls i offentlig verksamhet av kommuner och landsting omfattas. Leksaker i offentlig verksamhet omfattades tidigare av produktsäkerhetslagen (2004:451).

När började de nya bestämmelserna att gälla?

Lagen trädde i kraft den 20 juli 2011 och berör alla leksaker som släppts på marknaden från och med detta datum. Vid sidan av den nya lagen finns även förordningen (2011:703) om leksakers säkerhet samt föreskrifter utfärdade av de behöriga myndigheterna; Konsumentverket, Kemikalieinspektionen och Elsäkerhetsverket. Konsumentverkets och Elsäkerhetsverkets föreskrifter trädde i full kraft samtidigt som lagen, den 20 juli 2011. Kemikalieinspektionens föreskrifter träder i full kraft den 20 juli 2013 och genom övergångsregler får vissa av de gamla bestämmelserna tillämpas fram tills dess.

En stor del av kommuners och landstings nuvarande leksaksbestånd består troligtvis av leksaker som släppts på marknaden före brytpunkten den 20 juli 2011. Dessa ”gamla” leksaker berörs inte av de nya bestämmelserna. Att en leksak sålts efter brytpunkten har ingen betydelse för vilka bestämmelser som ska tillämpas. Det avgörande är som sagt när leksaken släpptes på marknaden. Om det skulle råda osäkerhet kring om en viss leksak är ”gammal” eller ”ny” är det säkrare att behandla leksaken som om den vore ”ny”.

Vad är en leksak enligt de nya bestämmelserna?

Vad som ska betraktas som en leksak framgår av lagen (2011:579) om leksakers säkerhet samt av Konsumentverkets föreskrifter om leksakers säkerhet (2011:5). Av nämnd lag (4 § 1 p.) framgår att definitionen av en leksak är:

”/.../en vara som helt eller delvis är utformad eller avsedd för barn under 14 år att leka med/.../”

”avsedd för” har i Konsumentverkets föreskrifter (1 kap. 5 § 14 p.) definierats som:

”/.../en förälder eller person som ser till barnet ska rimligtvis, utifrån leksakens funktion, storlek och egenskaper, kunna anta att den är avsedd för barn i den angivna åldersgruppen.”

Från denna vida definition av vad en leksak är uppräknas i Konsumentverkets föreskrifter ett antal undantag. Först stadgas att vissa typer av leksaker inte ska omfattas av bestämmelserna. Dessa är:

- Lekplatsutrustning, avsedd för allmänt bruk.
- Åkmaskiner, oavsett om de drivs med mynt eller inte, avsedda för allmänt bruk.
- Leksaksfordon och andra leksaker med förbränningsmotor.
- Leksaksångmaskiner.
- Slungor och slangbågar.

Vidare finns även en lista över saker som överhuvudtaget inte ska anses vara leksaker. Listan är inte uttömmande, varför fler undantag kan förekomma. Här följer ett utdrag från den listan:

- Högtids- och festdekorationer.
- Sportutrustning för barn som väger mer än 20 kg.
- Cyklar med en sadelhöjd över 435 mm.
- Fyrverkerier.
- Varor avsedda för undervisning under tillsyn av en vuxen handledare.
- Dartpilar.
- Persondatorer.
- Nappar för småbarn.

Glöm inte att de leksaker och andra produkter som enligt ovan inte regleras av lagstiftningen om leksakers säkerhet fortfarande kan omfattas av andra regler, till exempel produktsäkerhetslagen, lagstiftning om elektromagnetisk kompatibilitet, maskindirektivet etc.

När uppfyller en leksak säkerhetskraven?

En tillverkare garanterar att en leksak uppfyller säkerhetskraven genom att CE-märka den. Vid inköp av leksaker är det därför av yttersta vikt att kontrollera förekomsten av CE-märkning. Skulle en leksak trots att den CE-märkts visa sig vara osäker bör detta

rapporterar till Konsumentverket eller någon av de andra marknadskontrollmyndigheterna. I korthet innebär säkerhetskraven att en leksak inte får utgöra någon risk för en persons hälsa eller säkerhet när den används på avsett eller förutsebart sätt med hänsyn till barns beteende. Vid denna bedömning ska hänsyn tas till förmågan hos barn och, i förekommande fall, dem som har uppsikt över barn att hantera leksaken. Säkerhetskraven ska uppfyllas under hela den tid som leksaken normalt sett kan förväntas användas. En leksak förutsätts vara säker om den överensstämmer med en, för ändamålet, fastställd harmoniserad EU-standard.

Ansvarsfördelningen

Ansvariga aktörer har i lagen (2011:579) om leksakers säkerhet indelats i tre kategorier: tillverkare, importör och distributör. Generellt sett har tillverkaren det största ansvaret följt av importören och sist distributören. De har alla ett självständigt ansvar men om en importör eller en distributör skulle tillhandahålla en leksak på marknaden i eget namn eller ändra en leksak som redan släppts ut på marknaden, på ett sådant sätt att överensstämmelse med tillämpliga krav kan påverkas, så kan de dock överta tillverkarens skyldigheter. Om leksakerna tillhandahålls gratis eller mot betalning har ingen betydelse för aktörernas ansvar. Vid överträdelser kan marknadskontrollmyndigheterna förelägga ansvarig aktör att vidta rättelse eller helt återkalla leksaken från marknaden. Föreläggandena ska normalt sett förenas med vite. Nedan följer exempel på när offentlig verksamhet kan falla in under respektive kategori samt hur de olika kategoriernas ansvar skiljer sig åt. Det måste understrykas att ansvarbeskrivningarna nedan bara är översiktliga varför berörda verksamhetsutövare bör studera lagen (2011:579) om leksakers säkerhet med tillhörande förordning samt föreskrifter närmare.

Tillverkare

Kommun eller landsting blir tillverkare om de själva tillverkar leksaker utanför förskoleverksamhet eller liknande. Det skulle exempelvis kunna ske inom ramen för en dagverksamhet eller ett dagcenter.

En tillverkare av en leksak ska upprätta, inneha och under tio år bevara den tekniska dokumentationen samt tillhörande försäkran om överensstämmelse. För en närmare beskrivning av dessa två begrepp se (2009/48/EG) om leksakers säkerhet, lagen (2011:579) om leksakers säkerhet samt Konsumentverkets föreskrifter. Vidare har tillverkaren ansvar för att CE-märka leksaken, göra den spårbar samt förse den med informations- och varningstexter. När leksaken väl släppts ut på marknaden ska tillverkaren i tio år därefter kunna ange vem de levererat leksaken till.

Importör

Kommun eller landsting blir importör när de köper leksaker från säljare utanför EU. Det är viktigt att inte förbise detta vid köp som sker över internet.

Importörer ska under tio år inneha och bevara en försäkran om överensstämmelse. Under samma period ska importören efter en motiverad begäran från myndigheter kunna uppvisa teknisk dokumentation över leksaken. Efter att importören fått leksaken levererad till sig ska denne i tio år därefter kunna ange vem som levererat leksaken till dem samt till vem, om någon, som importören i sin tur levererat leksaken vidare till. Ansvaret för spårbarheten hos leksaker delas till viss del med tillverkaren som dock har huvudansvaret. Importören är även skyldig att rapportera misstänkta brister hos en leksak till dess tillverkare.

Distributör

Kommun eller landsting blir distributör när de köper leksaker från aktörer inom EU för användning på förskola, skola, vårdinrättningar, i väntrum eller dyl. Detta gäller oavsett om leksaken köps centralt eller direkt i butik.

Distributörer ska på en motiverad begäran från en myndighet kunna uppvisa försäkran om överensstämmelse samt teknisk dokumentation för att visa att leksaken överensstämmer med de krav som följer av lagstiftningen om leksakers säkerhet. Distributören ska säkerställa att de kan förse myndigheten med denna information men de behöver inte inneha den. Efter att distributören fått leksaken levererad till sig ska denne i tio år därefter kunna ange vem som levererat leksaken till dem.

Mer information

Eventuella ändringar av lagtext eller föreskrifter publiceras löpande via de tre marknadskontrollmyndigheternas hemsidor. Hemsidorna är även i övrigt en rik källa till information.

Att anmäla en farlig leksak

En anmälan av en farlig leksak ska i första hand göras till Konsumentverket, mer information finns på deras hemsida:

<http://www.konsumentverket.se/foretagare/foretagsakerhet/Underrattelser/>

Om det med säkerhet går att fastställa att leksakens säkerhetsrisk ligger inom Kemikalieinspektionens eller Elsäkerhetsverkets kompetensområde kan dock en anmälan göras direkt till någon av dessa marknadskontrollmyndigheter.

Att återkalla en farlig leksak

Information kring hur en återkallelse bör utformas finns på Konsumentverkets hemsida: <http://www.konsumentverket.se/foretagare/foretagsakerhet/Aterkalla-vara/>

Marknadskontrollmyndigheternas hemsidor

<http://www.konsumentverket.se/foretagare/foretagsakerhet/Barnsakerhet/>

<http://www.kemi.se/sv/Innehall/Lagar-och-andra-regler/EU-direktiv/Leksaker/>

<http://www.elsakerhetsverket.se/sv/Produktsakerhet/Produkter/Tillsyn-av-leksaker-/>

Frågor med anledning av detta cirkulär besvaras i första hand av förbundsjurist Robin Boström, tfn: 08-452 79 71, e-post: robin.bostrom@skl.se.

Sveriges Kommuner och Landsting
Avdelningen för juridik

Germund Persson

Robin Boström